

ANGRISA

HEEMKUNDEKRING ENGELEN

Nieuw(s)

Wie bedenkt de nieuwe naam ?

**Hoogwater
De Lambertusschool
De Koningin in Engelen**

Jaargang 1 Nr. 0 ■ September 2021

Angrisa Nieuw(s)

In dit nummer:

Angrisa Nieuws van Angrisa Heemkundekring Engelen verschijnt 3 x per jaar en wordt in eigen beheer uitgegeven. Leden krijgen het blad gratis toegezonden. Losse nummers zijn te koop voor €2,50.

Redactie:
Wilton Desmense

Vormgeving
Rob van Linden

- 3 Voorwoord
- 4 Achterom bij... De Lambertusschool
- 7 Hoogwater
- 12 Angrisa boekuitgaven
- 14 Een bijzondere afbeelding van Meerwijk
- 17 De Koningin in Engelen en omstreken (deel 2)

Fotoverantwoording

Cover:

©Rob van Linden, 2021

Colofon pg. 2:

©Gerard Feremans, 1900

Foto 1:

Collectie J. van Spaendonck

Foto 2:

Collectie Bert en Corrie de Bie

Foto 3:

Archief Angrisa

Foto 4, 6:

Collectie Fam. Kusters

Foto 5, 7:

Collectie Leo en Jeanne de Rooij

Foto 8:

©Wilton Desmense, 2021

Foto 9:

©Jan Bouwens, 1995

Foto 10:

Stadsarchief Den Bosch

Foto 11:

Collectie Huismans-Kusters

Foto 12:

Beeldarchief Rijkswaterstaat

Foto 13:

Delpher, Spoorwegen in Beeld

Foto 14, 15:

Collectie Nico de Bont

Foto 16:

Beeldbank NIMH

Foto 17:

idfa

Foto 18, 19:

Delpher, Katholieke Illustratie

Foto 20, 21:

Delpher, Spoorwegen in Beeld

VOORWOORD

Rob Gruben

Een nieuw uiterlijk, geen nieuw geluid. Heemkundekring Angrisa presenteert u hierbij met gepaste trots de vernieuwde Nieuwsbrief. Dat zal misschien even wennen zijn, maar verandering is een proces waar we door het leven wijs geworden allemaal zo nu en dan doorheen moeten. En vaak worden dingen er beter van. We hopen dat dat met deze Nieuwsbrief ook het geval is. Nu zou ik natuurlijk nog even door kunnen gaan met u, lezer, te vermoeien met redenen en beschouwingen: dat doe ik niet, want ik ben ervan overtuigd dat u deze pagina liever verder gevuld ziet met iets historisch over ons dorp. Dat is immers waar Angrisa voor staat: het verleden voor u, lezer, op een toegankelijke wijze ontsluiten. Daarom bijgaand een mooi tafereel van honderd jaar geleden, de Dieze bij Engelen met rechts de loskade en het hoge pensionaat, in 1921 geschilderd door Johan van Hest.

Maar misschien hebt u ook iets voor ons, want we zitten nog verlegen om een goede titel voor dit vernieuwde tijdschrift. Daarom een heuse prijsvraag: doe ons een idee aan de hand voor een nieuwe naam. De winnaar krijgt misschien een hand van de voorzitter, maar zeker een leuke verrassing!

ACHTEROM BIJ...

DE LAMBERTUSSCHOOL, SCHOOLSTRAAT

Hans Kant en Wilton Desmense

A In de raadsvergadering van 21 augustus 1953 deelde de voorzitter mede dat er een verzoek van het Kerkbestuur van de Parochie van de H. Lambertus was ontvangen om een gebouw te mogen stichten voor een door dat kerkbestuur op te richten R.K. Bijz. lagere school voor jongens en meisjes.

De Gemeenteraad reageerde positief. De openbare school aan het pleintje bij de protestantse kerk was toch te klein geworden; bij raadsbesluit van dezelfde datum werd die per 1 september 1953 opgeheven om als katholieke school op dezelfde locatie door te gaan. Deze actie werd de gemeente door protestantse inwoners overigens niet in dank afgenomen.

Er werden meteen plannen gemaakt om zo spoedig mogelijk nieuwbouw te realiseren aan de Kommersteeg, die later Schoolstraat genoemd zou worden. Architect Tibosch uit Berlicum maakte het ontwerp en aannemer Strik uit Rosmalen verkreeg onderhands de opdracht voor het bouwen van een vier-

De voorzijde van de school rond 1960, toen aan de kant van de Schoolstraat

3

Het onderwijzend personeel van het eerste uur: Heinz Kusters, Erna Goesten, Antoon Holtappels

4

klassige school voor fl. 86.500. De aanleg van de centrale verwarmingsinstallatie werd gegund aan fa. Immens uit Sint-Michielsgestel voor het bedrag van fl.14.980. De woning voor het schoolhoofd, dhr. H. Kusters, werd door aannemer Strik opgeleverd voor fl. 19.774.

De kerkelijke inzegening van de school door pastoor Laane vond plaats in 1956; hij doopte de school tot R.K. Lagere school Sint Lambertus.

In 1968 werd een van de lokalen gesloopt en werd de school met drie lokalen uitgebreid. Na nog enkele verbouwingen werd de school in 2005 gedeeltelijk afgebroken en verrees een nieuw gebouw met de naam Kindcentrum "de Matrix" op dezelfde plaats aan de Schoolstraat / Leunweg (later Kraanvogellaan genoemd).

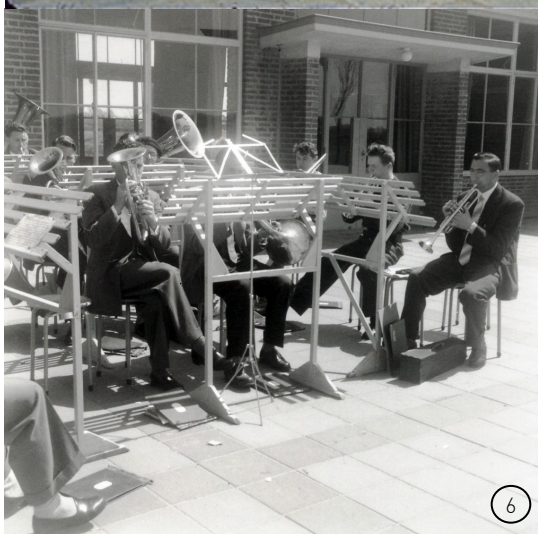
Foto bladzijde hiernaast: drumband Tot Onderling Genoegen oefent op het schoolplein.

Links:
Opstellen voor
de Carnavals-
optocht, 1968

Linksonder:
Fanfare TOG
oefent op het
schoolplein, ca.
1960

Rechtsonder:
Versierde fiet-
sen bij de vier-
ing van Konin-
ginnedag, ca.
1965

6

7

HOOGWATER

Wilton Desmense

A Het was een bijzonder tafereel: tijdens de hoge waterstanden van Dieze en Maas in juli hadden vissers bij de Bokhovense veerstoep tegenover Ammerzoden hun hengels uitgeworpen in de uiterwaarden.

Geen zeehond, maar wel vissen en palingen zwommen er rond. Het hoogwater bereikte echter niet het niveau van 1993 en 1995, toen het tot amper één meter onder de kade aan de Graaf van Solmsweg kwam zoals op een foto van Jan Bouwens hiernaast te zien is.

In het archief van Angrisa bevindt zich een foto van het hoogwater in januari 1926, dat vanuit de polder

tot onderaan de Dorpstraat reikte, het laagste punt van het dorp. We zien de boerderij van de familie Kusters, nu nummer 29.

Ter vergelijking een andere foto met de situatie ter plaatse zo'n twintig jaar later. Op de (ingekleurde) foto hiernaast staan vóór Dorpstraat 29 v.l.n.r. Dina Kusters, Toos van Maaren, Willy Kusters en Sjaan van Maaren.

Waardoor was de hoge waterstand veroorzaakt? Twee factoren speelden een rol: smeltende sneeuw en veel regen. Het najaar van 1925 was bijzonder koud geweest. In december bleef de temperatuur tot halverwege de maand onder het vriespunt. Er was ook veel sneeuw gevallen. Toen de dooi inviel, moest

de Maas veel smeltwater afvoeren. Bovendien viel er toen veel regen: in Maastricht van 21 december tot het eind van het jaar 75 millimeter, dat was anderhalf keer de gemiddelde maandhoeveelheid. In Heddell werd op 15 december nog de normale waterstand van 3 meter boven NAP gemeten, op 5 januari was het water gewassen tot 5 meter en drie dagen later werd de hoogste stand bereikt: 5,74 meter. De polder bij Engelen was niet zo maar blank komen te staan. Er waren namelijk op verschillende plaatsen langs de rivieren "overlaten": verlaagde stukken dijk. Voor de Maas was de Beerse Overlaat tussen Cuijk en Grave de belangrijkste. Beers was een dorpje bij Cuijk. Bij hoog water stroomde het water over de overlaat en vervolgde zijn weg als "Beerse Maas" richting Den Bosch en verder, de zogenaamde "traverse van de Maas".

De Beerse overlaat bestond uit twee delen: tussen Cuijk en Katwijk was de bovenmond van 800 meter lengte en tussen Linden en Overasselt de benedenmond van 2500 meter.

Als in Grave het waterpeil was gestegen tot 10 meter en 5 centimeter, werden de door de Fransen in 1814 achtergelaten kanonnen L'Intriguant en Le Partisan afgevuurd om de omgeving te waarschuwen dat de overlaat in werking trad: "de Maas is OM". Van 15 maart tot 15 november mochten de overlaten worden opgehoogd, zodat het gras goed doorgroeide en er hooi geoogst kon worden. Trad de Maas toch buiten zijn oevers, dan mislukte die oogst en kwam het vee 's winters voer tekort. In 1930 overstroomde de Beerse overlaat voor het laatst. Twaalf jaar later werd hij gesloten door ophoging van de dijk.

Wanneer het water van de Beerse Maas door de polder van der Eijgen en de polder van Empel en Meerwijk de Dieze bereikte, kon het daar in principe op

geloosd worden via bestaande sluisjes (de Grote Empelse Sluis bij Crèvecoeur en de Kleine Empelse, de Ploossche en de Rosmalense Sluis bij het stoomgemaal Orthen), en via de overlaat ter hoogte van kasteel Meerwijk. Vervolgens stroomde het dan bij Crèvecoeur weer de Maas in.

De overlaten en sluizen aan de rechterzijde van de Dieze

In de praktijk was het waterpeil van de Dieze soms echter lager dan dat van de Maas. Het water stroomde dan aan de overzijde over de overlaat in de linker Diezedijk de polder Boschveld en May in. Op die dijk lag de Oude Engelseweg. De overlaat was ongeveer een kilometer lang, van de huidige brug bij de Industriehaven tot de uitmonding van de Bossche Sloot (tegenwoordig ter hoogte van het viaduct van de A59). Daartussenmondde de samenvloeiing van de Pomphoekse wetering en wetering de Nieuwe Bak uit in de Dieze. Er was daar een stoomgemaal van het waterschap Boschveld en May om het polderwater weg te malen de Dieze in.

Voor wat de linker Diezedijk betreft was de over-

laat in 1926 van 4 tot 15 januari in werking in de richting van de polder. Bij de hoogste waterstand stond het water 64 centimeter boven de overlaat. Eenmaal in het Bossche Veld kon het water verder stromen en via de Bokhovense overlaat tussen Bokhoven en Hedikhuizen weer in de Maas belanden of desnoods nog verderop via de Baardwijkse overlaat. In het laatste geval had het eerst de Vlijmense overlaat "genomen" om zijn weg in westelijke richting te kunnen vervolgen. Die overlaat was ter hoogte van de Biessertpolder, waar tegenwoordig zorgboerderij De Locatie zich bevindt. Het water belandde dan eerst in de polder De Ham en Rijskampen, waarin ook de Moerputten lagen. Bij de Bokhovense overlaat was de waterstand van de Maas in 1926 zo hoog dat het water vier dagen de polder in stroomde, vervolgens stroomde het twee weken lang weer naar buiten.

De overlaats bij Bokhoven, Vlijmen en in de rechterdijk van de Dieze in rood ingetekend

De Bokhovense en de Vlijmense overlaats dateren van ± 1830. Langs de Maas bij Bokhoven was toen

nog geen dijk. Bij Koninklijk Besluit van 2 Juli 1833 kregen de polderbesturen vergunning tot het aanleggen van een ringdijk langs de Maas van het Heleind (bij Hedikhuizen) tot Crèvecoeur, verder langs de Dieze en de Bossche Sloot, en van de Hollandse dijk (ook Aardappeldijk genoemd) tot aan de Maasdijk onder Vlijmen. Daarin moesten wel de genoemde overlaats worden opgenomen, de Bokhovense een kilometer lang, de Vlijmense zeshonderd meter. De bedoeling was, dat het water, in geval van inundatie met het water van Dommel en Aa ter verdediging van de vesting Den Bosch, langs deze weg weer naar de Maas zou kunnen stromen. Het zuidelijke deel van de ringdijk was bedoeld om het gebied te beschermen tegen diezelfde militaire inundaties rond Den Bosch. Het land, dat door de dijk werd omringd, heette voortaan de Algemeene Omkading.

Terug naar de situatie in en rond Engelen in 1926. Op de Angrisapagina in de Tweeterp van augustus waren reeds enkele ervaringen te lezen van een verslaggever, die mee mocht varen in Truus, de zeilboot van houthandelaar Jan van Swaay (25 jaar) uit Den Bosch; Jan werd later een van de oprichters van zeilvereniging De Viking. Ook de oude waterrot (toen 39 jaar!) en botenbouwer Jan Vroemen uit Deuteren was present, "iemand, die het Boschveld droog en nat kan zakken en verkopen"; en daar ging het dan ook heen. De Diezesluis bij de Veemarkt (± 1960 verdwenen) werd gepasseerd en ter linkerzijde werd een onafzienbare watervlakte zichtbaar, waarin men alleen uit de hoogspanningsmasten (in 1919 geplaatst) van de PNEM kon opmaken waar de Langstraat was.

Onder de hoge boog bij het stoomgemaal van Boschveld en May zeilden ze de polder in, waarbij

de top van de zeilboot bijna de hoogspanningskabel raakte!

De plaats van stoomgemaal Boschveld en May en de boog van de hoogspanningsleiding tussen twee masten

Tegen de matige wind in ging het richting de Vlijmense overlaat, die links werd gepasseerd. Op de achtergrond tekende zich de katholieke kerk van

Vlijmen af. Meer naar links waren de Moerputtenbrug en de Ham, zoals de polder daar heette.

Voort ging het naar café de Vlijmense Hut (tegenwoordig ter hoogte van het woonwagenkamp): het café was droog, maar de kelder stond vol water, "waarin de drijvende vaatjes rustig rondtoerden". Daarna naar Deuteren. De Helftheuvel stond nog met zijn bomen boven water. De huizen van Groot-Deuteren (tegen de Vlijmenseweg) waren alleen per boot te bereiken en ook Klein-Deuteren (hoek Kooikersweg / Oude Vlijmenseweg) was omgeven door een grote watermassa. En toen was het tijd om huiswaarts te keren. "De breede plas, die van Boschveld tot Vlijmen, Engelen en Bokhoven een enorme afmeting aanneemt, heeft echter een onvergetelijken indruk achtergelaten."

De Moerputtenbrug in aanbouw (juni 1884; ingekleurde foto)

ANGRISA BOEKUITGAVEN

Engelen tussen bevrijding en vrijheid

Auteur: Wilton Desmense
Angrisa Heemkundekring
Engelen, 2020
120 blz., slappe kaft

Prijs Angrisa leden: €12,50
Prijs niet-leden: €15,00

De gebeurtenissen in Engelen en omgeving in de maanden tussen bevrijding en vrijheid. Er liepen veel militairen rond: Engelsen, Polen en vooral Canadezen. Aan hen wordt volop aandacht besteed. In intermezoz's komen zaken aan de orde, die verweven waren met de dagelijkse beslommeringen en tegelijkertijd voor ons in deze tijd boeiend om te lezen en zien!

Oorlogsvrijwilliger Garde Jager Veteraan

Auteur en uitgever: Cees Somers (zoon Kees), 2020
Ca. 500 blz., harde kaft

Prijs: €29,50

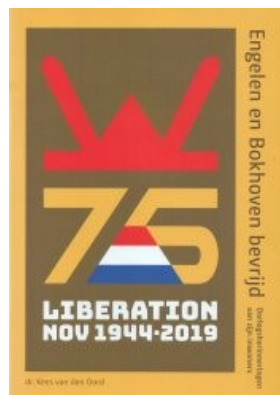

Een boek over Kees Somers. Een groot deel is gewijd aan het Indië-dagboek van Kees, die eind jaren veertig in Nederlands-Indië deel uitmaakte van het daar ingezette Regiment Jagers. Verder een familiegeschiedenis vanaf 1800. Daarin passeren Engelen en het veer de revue. Tenslotte de terugkeer van Kees op de Dieskant in 1948

Engelen en Bokhoven bevrijd

Auteurs: Kees v.d. Oord en Frans
Engelens Belang, 2019
52 blz. slappe kaft

Prijs: €5,00

Historisch overzicht van de Tweede Wereldoorlog met bijzondere portretten van slachtoffers en oorlogsherinneringen van Engelenaren en Bokhovenaren. Met een voorwoord van burgemeester Jack Mikkers van 's-Hertogenbosch.

Meerwijk Buitenleven aan de Dieskant

Auteurs: Bertie Geerts en Rob Gruben
Angrisa Heemkundekring
Engelen, 2019
232 blz., harde kaft
Prijs: €29,95

In dit boek volgen we de geschiedenis van 'kasteeltje Meerwijk' en zijn bewoners. De geschiedenis van 'kasteeltje Meerwijk' en zijn bewoners. Kort na het midden van de achttiende eeuw verrees aan de Dieskant tegenover het dorp Engelen de buitenplaats 'Meerwijk', een van de eerste landhuizen van Nederland in Tudorstijl.

Boeken zijn te bestellen via de **Publicaties**-pagina op de website van Angrisa: <http://www.angrisa.nl> waar ook enige voorbeeld pagina's uit de boeken zijn in te zien.

Engelen Grendorp aan de Dieze

Auteurs: B. Geerts, R. Gruben en M. Sturm-Vos
Angrisa Heemkundekring Engelen, 2011
256 blz., harde kaft
Prijs: €29,95

Een uniek naslagwerk waarmee zo compleet mogelijk de geschiedenis van Engelen is vastgelegd in een zeer leesbaar en rijk geïllustreerd boek. Het boek is geschreven door een tiental kenners van allerlei aspecten van de geschiedenis van dit dorp. Een must voor iedere Engelenaar!

Engelen en Bokhoven in grootmoeders tijd dl 2

Auteur: Bertie Geerts
Europese Bibliotheek Zaltbommel, 2001.
80 blz., harde kaft
Prijs €10,00

Vervolgvat op deel 1. 72 pagina's met ansichten / foto's van Engelen en Bokhoven in oude tijden voorzien van anekdotes en informatie.

De Kindercanon van Engelen.

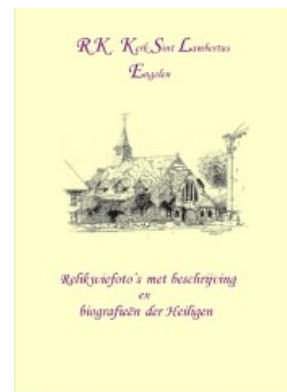
Auteurs: de kinderen Angrisa Heemkundekring Engelen, 2015
127 blz., slappe kaft
Prijs: €10,00

Op de basisscholen in Engelen is extra aandacht geschonken aan de historie van Engelen. De kinderen van kindcentrum de Matrix hebben een canon van Engelen samengesteld.

R.K. Kerk Sint Lambertus Engelen.

Auteur: Albé van Heyst en Wilton Desmense
Angrisa Heemkundekring Engelen, 2010
52 blz., slappe kaft
Prijs €5,00

Beschrijving met foto's van 24 relikwieën met de certificaten van echtheid die zich in de collectie van de R.K. St. Lambertuskerk te Engelen bevinden.

EEN BIJZONDERE AFBEELDING VAN MEERWIJK

Rob Gruben

Het is een ijzeren wet: op het moment dat je een onderzoek van jaren afrondt en publiceert, komt er korte tijd later nieuw materiaal boven water, waarvan je denkt: “Dat hadden we toen moeten hebben!”.

Ook met het boek *Meerwijk, buitenleven aan de Dieskant*, dat in de zomer van 2019 feestelijk werd gepresenteerd, ontkomen we niet aan dit fenomeen. Onlangs stuurde namelijk beeldredacteur Jac. Bie-mans bovenstaande foto naar mij toe, een recente aanwinst uit de collectie van verzamelaar Nico de Bont, die mij later welwillend een versie in hoge resolutie zond. Een foto van Meerwijk ná de ingrijpende sloop van december 1900, zo zou je in eerste instantie zeggen. Maar de foto zegt ons veel meer! Wanneer we hem namelijk vergroten, dan lijkt het alsof we op de voorgrond een enorme rij opgetaste en schoongeblakte bakstenen zien liggen. *Lijkt*, want het zouden ook natuurstenen keien kunnen zijn, de foto laat ons daarover in het ongewisse. Maar er is meer. Op de foto zien we namelijk dat de spitse kap-pen op de beide hoektorentjes nog niet dezelfde vorm hebben. Het heeft er alle schijn van dat het linker torentje nog niet af is. Uit ons onderzoek wisten we al dat het oude huis nog vóór de jaarwisseling naar 1900 compleet gesloopt was. De aankondiging van de sloop had op 3 december van dat jaar in de *Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbosche Courant* gestaan. Drie weken later was het gedaan met het statige buitenhuis in Tudorstijl: men had er duidelijk geen gras over laten groeien! De bakstenen die van de sloop afkomstig waren, werden door toenmalig eigenaar Johannes Antonius Smits (1853-1903) en diens aannemer Andreas Johannes Aengenendt (1870-1922) opgetast langs de oever van de Dieze en te koop aangeboden, althans, daar zou deze foto een indicatie voor kunnen zijn. Doch de

verkoop ervan vlotte niet zoals gehoopt. Op een advertentie tot openbare verkoop van de afkomende sloopmaterialen (waaronder ook deuren, kozijnen, hang- en sluitwerk en nog veel meer) in genoemde krant van 4 februari 1901, was schijnbaar niemand afgekomen, waardoor dezelfde advertentie op 18 maart nog een keer werd geplaatst. Het feit nu dat we op de foto de opgetaste bakstenen nog lijken te zien staan (nogmaals: helemaal zeker is dat niet) én het feit dat het linker torentje nog niet geheel is afgebouwd (dat is wel zeker), zegt ons iets over de datering van dit kiekje. Na de sloop van het oude landhuis had men natuurlijk enige tijd nodig om tot de bouw van het verkleinde Meerwijk te komen. Het is zeer waarschijnlijk dat dit gebeurde onder regie van architect Henricus Joannes Pastoor (1853-1920) uit 's-Hertogenbosch, die zijn kantoor hield aan de Snel-lestraat. Pastoor was een gekend architect, die veel in art nouveau-stijl heeft gebouwd en van wie in 's-Hertogenbosch nog flink wat gebouwen over-eind staan. Er is geen direct bewijs voor zijn betrokkenheid bij de aftopping en verkleining van landhuis Meerwijk, maar toenmalige eigenaar Smits had daarvoor al veelvuldig met Pastoor samengewerkt. Hoe het ook zij, de nog niet voltooide linker toren verraadt ons dat de verkleining van het landhuis op dat moment in haar laatste fase verkeerde. De nog steeds niet verkochte bakstenen herinneren ons nog aan de omvang van het oude landhuis in Tudorstijl. Ook zij vormen een aanwijzing dat er nog niet zo heel veel tijd kan zijn verstreken na de sloop. Maar de datering kunnen we wellicht nog scherper krijgen. De bomen hebben al een redelijke bladgroei, doch zijn nog zeker niet vol. Dat kan twee dingen betekenen: de foto is gemaakt in het voor- óf najaar van 1901. Omdat eigenaar Smits en aannemer Aengenendt er naar mijn gevoel toch wel in geslaagd zullen zijn de af-

komende sloopmaterialen ergens na 18 maart 1901 (de laatste advertentie in de krant) aan de man te brengen, kies ik hier voor een datering omstreeks mei 1901. Die datering wordt mogelijk versterkt door het feit dat het landhuis volgens het bevolkingsregister van Empel op 23 mei 1901 werd verhuurd aan het gezin van Marinus Donkers (1863-1937). Eigenaar Smits had Donkers aangesteld als huismeester over Meerwijk en Donkers had diens gevolg samen met zijn vrouw en vier kinderen intrek genomen op het sterk verkleinde landhuis Meerwijk. Op 23 mei zal het huis dus min of meer klaar zijn geweest. Het

markeert naar mijn gevoel het moment van fotograferen. Later zou het huis nog meer gedaantewisselingen ondergaan, maar zo ingrijpend als deze werd het niet meer. Hoewel we de foto graag als ondersteuning van ons verhaal in het boek over Meerwijk hadden opgenomen, heeft het ook wel wat dat we hem nu pas ontdekken. Immers, we ontleen er dit artikeltje aan, en we zijn er weer wat wijzer mee geworden. Wat meer kan een mens zich wensen!

DE KONINGIN IN ENGELEN EN OMSTREKEN (DEEL 2)

Wilton Desmense

(vervolg van deel 1 in Angrisa Nieuwsbrief 26)

De leger- en vlootfilm

Bij de grote legeroefeningen tijdens de mobilisatie, die plaatsvonden tussen 20 en 27 september 1916, was het korps pontonniers ook al in Engelen present geweest. Die activiteiten zijn vastgelegd in een serie foto's en zijn tevens te zien in de Leger- en vlootfilm *Holland neutraal*, die in januari 1917 in Den Haag in aanwezigheid van koningin en prins in première ging. De film duurde twee en een half uur, het in Engelen opgenomen gedeelte vijf minuten; het kan bekeken worden op de website van Angrisa. Het verhaal over de totstandkoming van de film is te lezen in een scriptie uit 2014-2015 van Stephanie Sierou Aarten, gepubliceerd op internet; en ook in het boek *Holland Neutraal* van Tom Sas uit oktober 2018. De foto's zijn gemaakt door Herman de Ruiter, die rond 1900 als fotograaf in Den Bosch zijn loopbaan was begonnen bij de firma Loretz. Ze waren bestemd voor het boek *De Nederlandsche strijdmacht en hare mobilisatie in 1914* van J. Kooiman.

Bij de foto's op de volgende pagina

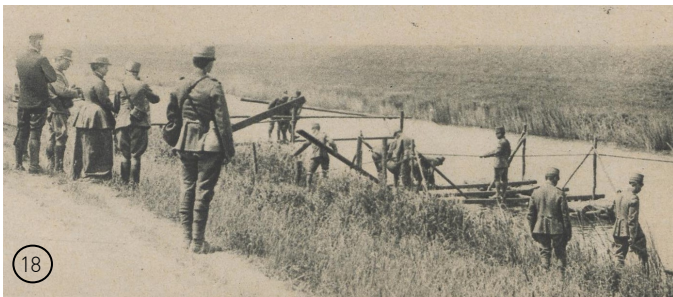
Regisseur van de film was Willy Mullens (1880-1952). Hij was zijn werkzaam leven begonnen op de kermis in Den Haag als menselijke kanonskogel, maar werd ontslagen, toen zijn act eens mislukte, omdat een kangoeroe hem knock-out had geslagen. Hij maakte zowel in Nederland als Indië in opdracht vele films. Op de tweede foto is hij te zien tijdens zijn werk voor deze film. Op foto drie zien we opperbevelhebber generaal Cornelis Snijders (1852-1939) aan de Diezekant ter hoogte van de Engelterschans met op de achtergrond kasteeltje Meerwijk. De overige foto's zijn genomen vanaf de overzijde van de Dieze: het

overzetten van paarden met behulp van een vlot met op de achtergrond de boerderij en de afrit naar het veer, het ontschepen van de paarde met pal daarachter het veer en op de laatste foto het oversteken van de Dieze via een loopbrug door een militair muziekkorps.

6-6-1917: Het derde bezoek

Op woensdag 6 juni 1917 was koningin Wilhelmina met haar staf voor de derde keer in Den Bosch. Ze werd o.a. ontvangen door burgemeester van der Does de Willebois en de officieren van Terwisga en Dufour *(zie vorige Nieuwsbrief)*. Daarna ging het gezelschap per auto naar Vught. Bij restaurant "De Vier Kolommen" aan de Helvoirtseweg steeg men te paard om op de Vughtterheide de troepen te inspecteren en militaire oefeningen bij te wonen. Aansluitend begaf men zich naar het Drongelens Kanaal; daar hadden militairen een vlot gelegd, waarop de koningin naar de overkant ging en door een veldkijker de omgeving in ogenschouw nam. Rond 12:30 uur keerde Wilhelmina terug naar haar salonwagen in 's-Hertogenbosch om de lunch te gebruiken. 's Middags werden in Hedel, Zaltbommel en Gameren legereenheden bezocht. Bij terugkomst werd nog een bezoek gebracht aan de Citadelkazerne, waar Hare Majesteit uitleg kreeg over de opstelling en werking van zoeklichten. Daarop ging het naar Vught, waar de koninklijke trein om 18 uur op het stationsemplacement op een dood spoor werd geparkeerd.

18

Het bezoek van de Koningin aan het Drongelens kanaal

Overnachting in eigen treinstel

Tussen 19 en 20 uur dineerden H.M. en haar gevolg in de salonwagen. De Commissaris van de Koningin zat mede aan tafel. Na het diner werd de burgemeester van Lanschot van Vught per auto afgehaald aan zijn woning en aan de koningin voorgesteld. Hierna bracht ze onverwacht te voet een bezoek aan de boerderij van de heer Cornelis van Uden, lid van de gemeenteraad, aan het Moleneind, en aan de arbeiderswoning van L. Heesakkers. Na deze avondwandeling, die een uur duurde, bracht ze de nacht door in de trein.

7 juni 1917

Het was deze donderdag een prachtige dag. In de

ochtend ging de koningin naar de Drunense heide. Hier woonde ze een militaire oefening bij, waarna de inspectie ten einde was. Na de lunch keerde ze terug naar Den Haag. De koninklijke wagons werden gekoppeld aan de sneltrein van Maastricht naar Amsterdam, die om 3:35 uur vertrok richting Utrecht, maar daar niet veilig aankwam. Tussen Schalkwijk en Houten ontspoorde de trein. Het koninklijk rijtuig kwam er met de inzittenden goed vanaf.

20

21

“Onder degenen, die zooveel als mogelijk was bijstand verleenden, behoorde ook H.M. de Koningin, die gelukkig bleek ongedeerd te zijn. Met ware toewijding hielp zij mee de gewonden te verbinden. In haar wit mantelpak en haar wit strooien hoed met blauwen sluier op het hoofd, hielp zij, neergeknield op een berm van den spoorweg, de gewonden zooveel mogelijk. Ruim een half uur is H.M. daarmede doende geweest, en toen, voor zoover viel te overzien, alle gewonden - ik hoorde later dat er ongeveer 20 waren - waren verbonden, liep H.M. langs den geheelen trein en informeerde bij de verschillende rijtuigen of er nog hulp nodig was.”

Aldus een heer, die het ongeluk had meegemaakt.

De passagiers namen uiteindelijk plaats in de bagage- en restauratiewagon van de trein, die evenals de locomotief niet ontspoord waren en bereikten zo Utrecht. Daar stapten koningin en gevolg in de gewone passagierstrein naar Den Haag.

Angrisa Heemkundekring Engelen is opgericht op 10 maart 2010. De groep bestond echter al veel langer als werkgroep van Heemkundekring Onsenoort. Grondleggers van deze groep zijn Ton Verlaat, Anneke Heimeriks en Ans Vermeijden. Met het passeren van de statuten in 2010 werd Angrisa officieel een vereniging.

ANGRISA
HEEMKUNDEKRING ENGELLEN

Contactgegevens

Secretariaat:
Sint Lambertusstraat 17
5221 BB Engelen

Algemeen contact email adres: info@angrisa.nl
Telefoon: 073 6311 702

Bankrek.nummer: NL43 RABO 0155 7799 23
KvK-nummer: 17270229

Website: www.angrisa.nl

Angrisa Nieuws verschijnt 3 x per jaar in maart, september en december

BOEIEND

VEELZIJDIG

HISTORISCH GOED